

De fietser en de oordop: ontmoetingen in de natuur

Niets is fijner dan na een dag werken op de fiets te springen en van het Hollandse landschap te proeven. Ik geniet intens van het geluid van fluitende vogels, grazende koeien, mijn snorrende fietsketting, maar ook van het voelen van de wind door mijn haar en het opsnuiven van de geur van vers gemaaid gras. Een heerlijke hier-en-nu beleving, een ontmoeting met de natuur. Ook de medemens kan het genot verrijken. Vogelaars, bijvoorbeeld, heb ik leren kennen als een bijzondere species. Dienstbaar bieden ze hun scope aan om beginnelingen deelgenoot te maken van hun waarnemingen. Onderling delen ze hun verrukking over pas gearriveerde pelikanen, onderwijl recepten uitwisselend hoe gans te bereiden (echt waar). Een wonderlijke ervaring voor een verstokte vegetariër. 'Slow cooking' was het devies...

Het zou een mooie één-item-schaal voor narcisme kunnen zijn

Maar er zijn ook ergernissen. Niet de gewraakte racefietsers, die over het algemeen keurig bellen dan wel tijdig roepen, en na het passeren netjes 'dankjewel' zeggen. Nee, het gaat over voetgangers. Zij zijn wat mij betreft meer dan welkom op de fietspaden, zeker als er geen voetpad is. Maar,

dan wel graag, zoals de verkeersregels voorschrijven, aan de uiterst linker- of rechterkant. Helaas geschiedt dit slechts sporadisch. Zo komt het voor dat wandelaars voor mij uit lopen (drie of meer naast elkaar, volledig opgaand in hun drukke babbelarij) en daarmee de gehele breedte van het fietspad bestrijken. Ter waarschuwing bel ik luid en duidelijk. Op het moment dat ze me horen, staken ze hun wandelbeweging en draaien ze zich ter plekke om. In plaats van opzij te gaan. Tja, wie zou dat nu toch kunnen zijn?! Ik heb dan altijd de neiging uit volle borst te roepen: 'De ijscoman!' Maar ik houd me in. Om niettemin boze blikken in ontvangst te nemen. Immers, wie ben ik om hun gesprek te verstoren en te willen passereren? Het zou een mooie één-item-schaal voor narcisme kunnen zijn: 'Wat doet u als u wandelt op een fietspad en achter u wordt gebeld? Kruis aan: A. Opzij gaan. B. Stilstaan en omdraaien.' Ik heb het reeds veelvuldig uitgeprobeerd op mensen in mijn omgeving en ik kan u verzekeren: met de validiteit zit het gebeiteld.

Ondanks de curiositeit van dergelijke gebeurtenissen, komen fietsers en wandelaars er samen wel uit, zoals dat heet. Anders is het met een modern fenomeen, namelijk de wandelaar met oordopjes. In plaats van de tocht aan te grijpen als een bijzondere ontmoeting met de natuur, gebruikmakend van alle zintuigen, is er kennelijk een grote

behoefte geestelijk elders te zijn – in ieder geval niet waar het lichaam zich bevindt. Een Descartiaanse scheiding van psyche en soma? Meer dan eens levert dit het volgende scenario op: ik fiets en roep, ruim van tevoren, ‘pardon’ naar de wandelaar die zich meanderend voor mij op het fietspad heeft begeven. Maar die weet van de prins geen kwaad. Ik kom naderbij en roep ietwat harder ‘PARDON’. Geen reactie. Mijn stress neemt toe – die van de ander in het geheel niet. Ik roep nu steeds luider om toch vooral door te dringen en rem reeds af, of, in het ergste geval, kom tot volledige stilstand. Tegen die tijd schreeuw ik zo hard ‘PARDON!!’, dat de geoordepte eindelijk iets gewaar wordt, maar er ook van schrikt. Eenmaal gepasseerd, kan ik het niet laten op te merken dat oordopjes in het verkeer misschien niet zo handig zijn. Wederom valt boosheid mij ten deel.

Oké, het is een kleine (edoch frequente) ergernis en geen drama. De wereld gaat er niet aan ten onder. Desondanks verandert het genotvolle fietsen kortstondig in frustratie en wordt een heilzame ervaring ruw verstoord. Los van het feit dat ik niet begrijp dat mensen zich willen afsluiten voor de natuur, om daarbij zichzelf ook gehoorschade aan te doen, zijn oordopjes in het verkeer gevaarlijk – voor de drager zelf en voor anderen. Waarbij alle verantwoordelijkheid voor de veiligheid bij die anderen wordt gelegd.

Hoe hier samen uit te komen? Het doet me denken aan een Gronings experiment. Bij achtentwintig kruispunten in de stad krijgen fietsers uit alle richtingen tegelijkertijd een groen verkeerslicht. Voor hen gelden dan geen voorrangregels. Ze moeten ter plekke met elkaar afstemmen. De auto’s staan op

zo’n moment te wachten voor een rood licht (www.groningenfietsstad.nl/over-ons/alle-richtingen-tegelijk-groen). Het schijnt te werken. Sinds 1989 zouden op deze kruispunten geen dodelijke ongevallen tussen fietsers en gemotoriseerd verkeer meer hebben plaatsgevonden. Belangrijke voorwaarde is uiteraard, dat de fietsers er ook samen willen uitkomen, dat ze zich als volwaardige verkeersdeelnemer beschouwen en de bijbehorende verantwoordelijkheid nemen.

Het samen oplossen verwijst naar een ‘normatief-reëducatieve’ strategie van gedragsverandering, een strategie die volgens Chin en Benne (1976) de grootste kans op succes oplevert. Er samen uitkomen. De fietsers (die overigens zelf ook oordoppen kunnen dragen) en oordopdragende wandelaars die in gezamenlijkheid het probleem definiëren en een oplossing zoeken die beide partijen dient. Ze zouden bijvoorbeeld de aanvaringen simpelweg kunnen laten gebeuren om er vervolgens samen over te praten, waarbij de fietser om een verzoeknummer vraagt en de wandelaar over de gespote biddende ijsvogel vertelt. Hmm. Of ze kiezen er samen voor een app te gebruiken (die nog ontwikkeld moet worden), die de wandelaar en fietser attendeert op een ‘close encounter’. Echter, dit zijn nog meer prikkels, en is mogelijk gevaarlijker. Dan toch maar de ontmoeting ontwijken, bijvoorbeeld, door in shifts te opereren: voor twaalf uur ‘s middag de wandelaars al dan niet met oordoppen op het fietspad, daarna de fietsers? Bizar idee. Aparte stroken voor fietsers en wandelaars? Maar hier is al een verkeersregel voor: wandelaars uiterst links of uiterst rechts op het fietspad.

Ik kan geen andere conclusie bereiken dan dat deelname aan het verkeer hier-en-nu aandacht, zien en horen vereist. Oordopjes heten in de volksmond ook wel 'oortjes', hetgeen misleidend is. Deze oortjes kunnen zich namelijk niet spitsen; het zijn dovemans-oortjes. Bovendien vermenigvuldigen ze zich want ze veroorzaken gehoorbeschadiging bij de drager (zie het Vlaamse platform 'De tuut van tegenwoordig'). Misschien tijd voor een Nederlandse voorlichtingscampagne

('empirisch-rationele' strategie)? Bijvoorbeeld een SIRE-poster waarop afgebeeld een wandelaar met oordoppen plus een tekstballon met 'Tuut, tuut, tuut', en als onderschrift de uitspraak van een arts: 'Oren moeten horen. Je staat er gest-oord-op.' Of met de uitroep: 'DOP-OOR!' Daarnaast lijkt een 'machtsdwang'-strategie uitermate gepast: een verbod op oordoppen in het verkeer.

Door **Sandra Schruijer**, hoogleraar *Organisatiewetenschap* aan de *Utrecht University School of Governance* en directeur van *Professional Development International*.

Literatuur

.....
Chin, R. & Benne, K.D. (1976). General strategies for effecting changes in human systems. In: Bennis, W.G., Benne, K.D., Chin, R. & Corey, K.E. (Eds.) *The planning of change*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
.....